

Ajalehes Valgus 1888–1889 ilmunud kirjasaatjate P. ja Salmelane (arvatavasti üks ja sama isik) kirjad Salme külast. Taga-Kaukaasia: Abhaasia: Salme. Ilmad. Maamõetmine. Maaolud: moldaavlaste hõivatud maade andmine eestlastele ja Salme küla laiendamine mererannani. Salmelaste plaan hakata tegelema kalapüügiga. Sakslaste ja venelaste „Kalonka” küla Sotši linna juures. Vürst Dondukov-Korsakov: visiit Adlerisse. Salmelased J. Tiismus ja J. Lindvest: nende elamute mahapõlemine. Kirjandusmuuseumi andmebaas ISIK viitab, et need kirjad on kirjutanud Johan Pihlakas, kuid nii see ei saanud olla, sest Johan Pihlakas oli neil aastatel Suhhumi piirkonnas Estonia küla kooliõpetaja. Digiteeris A. Aule, kirjaviis muutmata.

Valgus (nr. 16), 14. aprill 1888, lk. 3

Kaukasiast. Et Eestimaal praegu küll, nagu arwata, wist enam saanidega ei sõideta, on aga meil siin Kaukasias mustamere rannas wäga ilusad soojad ilmad. Soojamõetja näitab päewal 24° R. wilus, 13—14° öösel sooja. Mets paisub mere ligidal madala maades juba imeilusaste roheline lehte, kuna mägede ligemal weel loodus talwe unest wast ärkamas on. Lööb waataja silmad esimeste mägede peale, seal on lund weel küllalt näha, mis aga siiski iga päew päikese kiirete ees kaub. Sellepärast wõib waataja siin Lõunamaa ilmaga ka Eestimaal Märtsi-, Aprilli- ja Maikuu ilmade seisu meelega tuletada, ilma et kõrgete lumemägede peale tarwis oleks waadata, kus Webruarikuu külm walitseb. Linnud laulawad rõõmsas kooris; suwe lindudest on ka ja peasuke, kägu ja babukoi siin. Rahwas on hoolsaste põllutööl. Aga et selle kuu sees ühtegi korda wihma ei ole sadanud, oleks teda hea hoog põldudelle tarwis.

P.

Salmes, 24. Märtsil 1888.

Valgus (nr. 25), 17. juuni 1888, lk. 3

Kaukasiast. siin Kaukasias, Mustamere rannamaades läheb maamõetmine juba mitmet aastat edasi, mis siin riigi kulu peal toimetatakse, et selle läbi nimetatud maast õiget pilti saada, ja ka asujatele kindlad ja sündsad rajad määrata, nõnda et igal ühel sünnis ja lahke elada oleks. Nõnda oleme ka meie „Salme” küla elanikud, sest suurt kergitust saanud. Üks kitsas tükk maad, mööda Psou jõe pahemat poolt kallast, kunni Musta mereni (umbes 5 wersta pikuti), mis enne Wesolowa küla Moldawlased wägiwaldsel wiisil ja poolsalaja eneste kätte kiskusiwad, anti 13. Mail s. a. kõrgema walitsuse käsu järele „Mustamere maakonna walitsuse” ja Seltsi kuratori läbi meie kätte. Et selle nimetatud maa peal olewad põllud juba seemendatud oliwad, siis pidime

meie künni ja seemne eest Moldawlastele 10 rbl. dessät. eest maksma. Et see maa (umbes 300 dessätini) „Salme” küla külge anti, on nüid selle küla Eestlased väga rõõmsad, ja süda ja suu kõrge riigi walitsuse ja kõige kohaliku ülemate wastu tänu ja kiitust täis. — Enamiste kõik „Salme” küla elanikud on Balti mere rannas üleskaswanud, ja seeläbi kalapüüdmisega, kui ka mere sõiduga tuttawad, ja nüid siis on meil ka mere randa, mis meil enne mitte ei olnud. Ja mis olime meie ilma mereta? — Just nõndasamuti kui üks part wõi hani kuiwas kõrbes, wõi külmetanud mere jäe peal. Sellepärast tuleb iga „Salme” küla elaniku südamest see õhkamine: Jumal keisrit kaitse Sa! — Siis on meie nõuu ja tahtmine, nii pia kui wähegi jõuud annab, kalapüüdmise, kui ka wee sõiduriistu hakkata tegema, et jälle wõiks, mida warem seda parem, mere asjandusega hakatust teha. Praegu ei ole siin ümber-ringi, peale aurulaewade, mere asjanduses muud näha, kui mõned Türgi kalameeste paadid, kes siin Kaukasia rannas kalu püüdmis käiwad, ja see raha, mis nad see läbi teeniwad, läheb muidugi üle piiri Türgimaale. Peale nende on weel aurulaewade jaamade kohal riigi kulu peal ülespeetawad welugad (luubid wõi pornikud), kellega aurulaewade peale reisijaid ja prahti weetakse ja nõndasama sealt jälle randa tagasi. — Purju laew on aruldane asi näha, ja vähemad ranna sõidu laewad, nagu neid Baltimerel on, on siin tundmata asi. — — Ka mitmedgi mõisnikude maad on siin kroonu kätte langenud, see läbi et ei ole oma maade maksusi ära maksnud. Nõnda on siit meie ligidalt, selle kolme aastaga, mis meie siin oleme elanud, juba kaks mõisat riigi maade külge langenud. Ka meie elame endise mõisniku maa peal. Ka ühe rikka mõisniku Kl'i käest, Sotsi linna juurest, wõeti üks hea tükk maad, mis suurest metsast põlluks oli tehtud, ära ja raja siht aeti nõnda mõisa ligidalt, et juba muist mõisa hooneid ära wõetud maa peale jäi. — Asja põhjust, mikspärast maa ära wõeti, ei tea ma praegu mitte; aga nimetatud maa anti Kalonka küla meestele, mis neile väga sünnis on. Nimetatud külas elawad Sakslased ja Wenelased segamine.

— Ilmad on meil juba Aprilli kuu hakatusest saadik wihmased, mis ka põllutööd takistas. Nisu on osalt juba õitsenud ja osalt weel pead loomas ning tõutab rohket saaki anda. Meie loodame rõõmust leikust, kui mitte õitsemisele takistust ei tule ega rasked sajud maha ei löö. Puu wiljadest on juba kirsid walmis, mida siin metsades rohkestes on, kuna maasikad juba enne Jüripäewa walmis oliwad. Üks osa maisi on weel külwamata, aga mis maha külwatud, see kaswab kenaste. Wihmaste ilmade pärast on ka siinsed jõed väga suureks paisunud, ja läbi käimine neist on väga kardetaw. Käes olewa nädala esimese poole sees uppusiwad kolm meest, üks Sakslane ja kaks Moldowlast, Adleri jõkke ära. — Suguwendi südamelikult terwitades

Salmelane.

Salmes, 21. Mail 1888.

Valgus (nr. 52), 21. detsember 1889, lk. 3

Kaukasia walitseja, Würst Dundokow Korsakow, sõitis suure sõjalaewaga 19. oktoobril, õhtu ½6 Adleri alla. Kui juba pimedaks läks, mis siin väga pia sünnib hakkati nimetatud sõjalaewa peal elektri tulega waatusi pidama, mille walgus nagu hele päike, väga ilus waadata oli. Warsti peale seda tuli ka Würst laewa pealt luubiga nimetatud kohas randa ja wõttis kohase kodaniku K. majas öö korteri. 20. oli kõrgus jälle hommiku wara ülewal, ja läks oma adjutantidega ja teiste kõrge ülematega kohalise kirikusse palwelle, kus preester hommiku Jumala teenistust pidas. Kirikust wälja tulles wõttis würst, siinse ümberkautse elanikkude saadikud, kes juba kiriku ukse ette oliwad rongi asunud, wastu. Peale teretamist soola leiwaga ja mitmelt poolt saadetud palwekirjade wastuwõtmist laskis Würst kõik külade saadikud enese ümber ringi astuda, kus metsa kinni olemise pärast ülekuulamine algas, mille raiumist siinsed metsa ülemad Wene riigi uue metsa seaduse põhjusel siin, kus metsa üleliiga on, ilma Kaukasia maa walitsuse teadmata rahwalle ära keelasiwad. Aga et siinne metsa ülem kes üks Sakslane on, rahwa palwekirjad, mis sellepärast walitsuselle sisse anti, waleks tahtis teha ja ennast õigeks tunnistada, sellepärast tuli kõrge würst seda asja järel kuulama, mis tema väga isalikult ja elawa osawõtmisega suusõnal ise toimetas. Et würst rahwa kaebtuse tõe leidis olema, kautas nimetatud metsa üle, kes siin ka ülekuulamise all oli, oma „woli.” Ka koolide ja teede eest lubas würst isalikult muret kanda. Warsti peale seda, umbes kello 8 ajal, sõitis würst teiste ülematega kassakate saadetusel roheline lipu all Sotsi poole. — Ilmad oliwad meil oktoobri kuu esimesel poolel väga ilusad ja soojad. Pääwal 22—26° R. wilus, ja öösel 12—18° sooja. 13. oktoobril hakkas wihma sadama ja tõi seega ka mägedesse esimese lume. Seeläbi muutis ka ilm külmemaks, nõnda et 17—18 oktoobril 5 kraadi külma oli. Nüüd on jälle ilmad soojemad. 18. Oktoobril oli ka mere poolt torm, mis siin Musta mere rannas väga rohkeste mitmet seltsi kalu merest wälja wiskas. — 20. oktoobril lõuna ajal põles siin Salme külas J. Tiismuse elumaja maani maha. Et inimeste abi hiljaks jäi, sai seeläbi muist warandust, mis ühel asujal muidugi pisut on, tuhaks, ja omanik õnnetumaks. Kurb lugu! — Nõndasama põles J. Lindwest'i elumaja 10. Nowembril, hommiku päewa tõusu ajal kõige kraamiga ära. Nimelt sai kõik riide warandus, üks 25 rublane tasku kell, raha warandus ja kõik tua ja laua kraam, mis nimetatud omanikul kaunis hinnaline oli, tuhaks. Tuli on pliidi alt, kus hommiku toidust walmistati, wälja peasenud, ehk see küll juba kustumas oli. Hale lugu. Waras jätab warna, aga tuli ei jätta tolmugi!

P.